

Mitja Teropšič: **Brežiški teritorialci**. Zveza veteranov vojne za Slovenijo in Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Brežice. Novo mesto, november 2019.

Leta prizadevanj, usposabljanj, vojaških urjenj ter zagotavljanja materialnih sredstev za delovanje in dvigovanje bojne pripravljenosti enot in štabov Teritorialne obrambe so leta 1991 končno obrodila sadove. Naložba v Teritorialno obrambo, oboroženo silo slovenskega naroda, se je ob koncu stoletja in tisočletja pokazala kot ena najboljših in najučinkovitejših naložb slovenskega naroda v vsej njegovi zgodovini. Teritorialna obramba je ob najmanjših mogočih izgubah uspešno vojaško obranila Slovenijo in postala ena najuspešnejših organizacij v zgodovini Slovencev.

Iz prejšnjega odstavka je jasno, da gre za organizacijo, ki je v celoti izpolnila svoje poslanstvo. S tem si je trajno zagotovila odlično mesto na spoštljivi lestvici narodovega spomina. Spomin nanjo bo morda čez čas rahlo obledel, toda hvalevredna dejanja bodo ostala trajno zapisana v narodovi zgodovini, njenih knjigah in učbenikih. V usodnih trenutkih za Slovenijo je Teritorialna obramba Slovenije odločno stopila v bran domovine in uspelo ji je vojaško obraniti. Zasluge za to ponosno dejanje gredo številnim, še posebno pogumnim bojnikom in bojevnici iz vrst Teritorialne obrambe. Med njimi je bil tudi avtor knjige, nekdanji teritorialec Mitja Teropšič, danes upokojeni polkovnik Teritorialne obrambe in Slovenske vojske Republike Slovenije, vojni veteran ter drugi in zadnji komandant Teritorialne obrambe občine Brežice. Kakovostno je izpolnil obljubo in napisal odmevno knjigo o brežiških teritorialcih, ki jim je uspešno poveljeval od leta 1980.

V knjigi je opisana zgodovina Teritorialne obrambe občine Brežice od ustanovitve leta 1968 do leta 1991. Avtor se je zelo potrudil in zbral ter objavil vrsto dokumentov, tabel, zemljevidov in raznih fotografij. Knjiga ima dva dela, besedilnega in fotografskega. V prvem delu je daljši prispevek dobrega poznavalca Teritorialne obrambe, magistra zgodovinskih znanosti, podpolkovnika Slovenske vojske Borisa Bolfka, z naslovom Nastanek in razvoj Teritorialne obrambe 1968–1990. Napisal je kakovosten in strnjen vpogled v rast in razvoj slovenske Teritorialne obrambe, ki nas razumljivo uvede v glavno temo knjige. Za boljše razumevanje prispevka nam podpolkovnik Bolfek postreže še z navedbo virov in literature.

Glavno besedilo je prispevek Mitje Teropšiča z naslovom Brežiški teritorialci. V več podpoglavjih je kakovostno obdelal zgodovino TO Brežice. Naslovi pa so zanimivi: Začetki razvoja občinskih partizanskih teritorialnih enot, Teritorialna obramba Skupščine občine Brežice ter Brežiški teritorialci v procesu priprav na

osamosvajanje Slovenije leta 1990 in v vojni leta 1991. V zadnjem omenjenem podpoglavju je avtor na podlagi arhivskega, fotografskega in spominskega gradiva podrobno opisal delovanje Manevrske strukture narodne zaščite v občini Brežice in pri tem objavil nekaj zelo zanimivih podatkov. Tak je podatek, da je bil ob spremembi sistema komandant OŠTO Brežice nekajkrat deležen »prijateljskih« nasvetov, naj si poišče novo službo, saj bo kmalu zamenjan. Tudi z nasprotne strani je bil deležen »prijateljskih« nasvetov v slogu »Niš nije daleko«. (Mišljen je bil vojaški zapor JLA v Nišu v Srbiji.) Prav tako zelo zanimiv, predvsem pa zgovoren je odstavek: »V letu 1990 so se v Sloveniji prispevne stopnje za financiranje potreb splošne ljudske obrambe začele zmanjševati. Takšno zmanjševanje je predlagalo novo vodstvo Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo, kar je večina občin tudi sprejela. V občini Brežice je bila junija zmanjšana za 8,4 % in je znašala 0,220 %, od avgusta pa do konca leta pa le 0,070 %. To je bila za to obdobje najnižja prispevna stopnja v Sloveniji.«

Polkovnik Slovenske vojske
Mitja Teropšič

Seveda je v tem prispevku še veliko drugih zanimivih in tehtnih podatkov, raznih števil, imen in priimkov teritorialcev, seznamov ter veliko kakovostnih in dobro dokumentiranih fotografij. Zaradi tega je treba avtorju izreči še posebno pohvalo, ker je v zbiranje in dokumentiranje fotografij vložil veliko časa in truda. Avtor se dobro zaveda dejstva, da dobro dokumentirana fotografija včasih pomeni veliko več kot marsikateri zapis. Upam, da bodo njegovem zgledu sledili še drugi avtorji, kar bo izboljšalo kakovost slovenskega vojnega in vojaškega zgodovinopisja. Seveda brez čustev ne gre. Razne zgoode in nezgoode lahko delo le še popestrijo. Temu je namenjeno podpoglavje z naslovom *Moja vojaška zgodba*. Teropšičevo besedilo se nadaljuje s podrobnimi seznammi nosilcev bojnih znakov in drugih medalj osamosvojitvene vojne Slovenije iz leta 1991, konča pa z daljšim seznamom uporabljenih virov in literature ter več zelo uporabnimi prilogami. Se je pa avtorju v knjigi zapisalo nekaj netočnosti. Na str. 118 je zapisano: »V septembru in začetku oktobra 1991 so pripadniki stalne sestave OŠTO Brežice v vlogi vodstva MSNZ občine Brežice na tajne lokacije po občini ...« Pravi datum je september in začetek oktobra 1990. Na 197. strani je pravilno: »Levo Slavko Rožman, desno Anton Lapuh.« Na 204. strani, v tretji vrstici je pravilen datum sedemindvajseti junij 1991.

V nadaljevanju knjige sta objavljena prispevka Stanislave Molan z naslovom *Spomini sestre Stane na brata Jerneja* in Mitje Teropšiča *Jernej Molan, Brežiški teritorialec in slovenski bojevnik*. Na koncu je bibliografija Mitje Teropšiča, predgovor je napisal ugleden teritorialec in vojni veteran Stanislav Zlobko.

Drugi del knjige nosi naslov *Zbirka fotografij*. Gre za štirideset strani raznih kakovostnih črno-belih in barvnih fotografij iz sicer kratke, a bogate in uspešne zgodovine Teritorialne obrambe občine Brežice. Na njih se bo prepoznalo zelo veliko hrabrih bojevnikov teritorialcev iz občine Brežice in širše. Posebnost tega dela je kar nekaj dobrih fotografij uniformiranih ter oboroženih mladink in prostovoljk TO Brežice.

Ta knjiga je prvo delo o Teritorialni obrambi občine Brežice. Iz nje lahko izvemo, da je v vrstah TO Brežice bilo veliko uglednih občanov in občank, ki so zelo zavzeto opravljali različne vojaške ali starešinske dolžnosti ter ponosno nosili značilne uniforme Teritorialne obrambe. Kako tudi ne bi, saj so teritorialce in Teritorialno obrambo krasile značilnosti, kot so tovarištvo, visoka stopnja samozavesti, vpetost v okolje, sposobnost visoke stopnje improvizacije ter sodelovanje v procesu

usposabljanja in urjenja. Zato ni odveč poudariti, da je bila leta 1985 udeležba nadpovprečno visoka, kar 91-odstotna. V enotah TO so se vojaški kolektivi gradili več let. Fantje so se med sabo poznali, si medsebojno zaupali, zaupali pa so tudi neposredno nadrejenim in bili so visoko motivirani. Teritorialna obramba občine Brežice je bila ocenjevana z ocenama visoko prav dobro in prav dobro. Vse to je pripomoglo, da je bila Teritorialna obramba Posavja po letu 1985 dvakrat razglašena za najboljšo TO v Sloveniji. Različna vlaganja v Teritorialno obrambo so bila precejšna, temu primerni so bili rezultati in seveda uspeh. Leta 1991 je teritorialcem uspelo vojaško obraniti novonastalo državo Republiko Slovenijo, navsezadnje tudi zato, ker so bili v Teritorialni obrambi Slovenije najboljši sinovi in hčere slovenskega naroda, ki so opravili svojo državljsko dolžnost profesionalno in izpolnili zaupano jim poslanstvo.

Od ustanovitve leta 1968 do konca osemdesetih se je Teritorialna obramba številčno krepila, opremljala in z usposabljanjem dosegla visoko bojno pripravljenost. V tem času je veliko Slovencev in Slovenk dobilo vojaška znanja ter izobrazbo in jih skozi različna usposabljanja tudi nadgradilo. Tako so dopolnili in nadgradili slovenski častniški zbor. Pri tem so jim bile v veliko pomoč namensko ustanovljene šole in različni učni centri, v katerih so šolali svoj kader v lepem slovenskem jeziku. Velik poudarek pri tem so dajali izročilom svojih pogumnih predhodnikov in tradiciji domoljubja. Tako usposobljeni in izobraženi kadri so nato prevzemali najodgovornejše funkcije v Teritorialni obrambi, Civilni zaščiti, upravnih organih na ravni občin in republike. Na tem mestu naj ne bo odveč ponovno zapisati, da smo imeli Slovenci trikrat najboljšo brigado Teritorialne obrambe v Jugoslaviji. Iz sredstev proračunov občin in podjetij sta se kupovala orožje in oprema za potrebe Teritorialne obrambe. Tudi tako so oboroževali slovenski narod. Namensko so se gradile stavbe za potrebe Teritorialne obrambe občin (domovi Teritorialne obrambe, intendantska skladišča ter skladišča za oborožitev in vojaško opremo vojnih enot Teritorialne obrambe).

Tako so se ustvarjale razmere za nadaljnji razvoj Teritorialne obrambe občin in v povezavi s tem tudi visoka stopnja bojne pripravljenosti vojnih enot Teritorialne obrambe občin, ki je najbolj postala opazna v osamosvojitveni vojni Slovenije leta 1991 v zmagovitih bojih s sovražnimi enotami Jugoslovanske ljudske armade. Vlaganja v Teritorialno obrambo so bila precejšna, temu primeren je bil tudi uspeh. Brežiški teritorialci so bili uspešni v bojih v Brežicah, Posavju in na Dolenjskem.

Slovenski narod je s Teritorialno obrambo ponovno dobil svojo vojsko. Teritorialna obramba Slovenije je skozi čas in še posebno v procesu osamosvajanja Slovenije odigrala zelo pomembno vlogo. Sloveniji je dajala oboroženo podporo, brez katere osamosvojitve Slovenije ne bi bila mogoča.

Vojna in vojaška zgodovina Posavja je v publicističnem in muzeološkem pogledu najbolj obdelana pokrajina v Sloveniji. Obravnavana knjiga to samo še dodatno potrjuje. Mitja Teropšič je opravil veliko organizacijsko delo, pri katerem je pokazal zvrhano mero samoiniciativnosti in strokovne ustvarjalnosti, saj je z besedilom in zlasti zbranim arhivskim ter fotografskim gradivom kakovostno obudil spomin na čas, v katerem so poganjale korenine naše samostojnosti. Tudi tako se utrjuje narodna zavest, ki je za nas Slovence zaradi številčne majhnosti pomembno zagotovilo, da bomo ohranili svojo istovetnost. Všečna, lepo oblikovana knjiga o TO Brežice je pisana v razumljivem jeziku, zato jo toplo priporočam v branje, še posebno nekdanjim teritorialcem in bojevnikom iz Brežic. Avtor je v uvodu knjige zapisal, da jo posveča padlemu teritorialcu, vojnemu tovarišu in bojevniku Jerneju Molanu in njegovi družini. Knjiga ima trde platnice, 208 strani in je izšla v nakladi 500 izvodov.

Mitja Teropšič je častnik, vendar se zadnja leta vse bolj uveljavlja kot dober preučevalec in poznavalec najnovejše vojaške in vojne zgodovine. Za opravljeno delo si zasluži prisrčne čestitke in pohvalo, ki naj mu služijo kot močna spodbuda pri nadaljnjem zbiranju, raziskovanju in preučevanju vojaške zgodovine Brežic in Posavja.

Dr. Tomaž Teropšič,
vojni in vojaški zgodovinar